

spěvkům s cikánskou problematikou. Byl tím zřejmě položen základ obnoveného zájmu o Cikány v Československu.

V. S.

Mýty ve francouzské společnosti

V knize *Mythologie de notre temps* (Études et documents, Paris, Payot 1966, s. 297) shrnuje Alfred Sauvy, profesor na Collège de France, veliký počet mýtů, tj. jednoduchých představ o soudobých faktech, které mizejí anebo se mění při hlubším studiu. Odlišuje mýty všeobecné, plně uznávané veřejným míněním, od mýtů lokalizovaných, tj. přijímaných toliko určitou společenskou skupinou. Všeobecným mýtem byla jistě idea, že válka nemůže trvat dlouho, rozšířená na počátku století a sdílená nejen širším publikem, ale i ekonomy, finančníky a strategy; když selhala, veřejnost ji lehce odvrhla a přisoudila několika intelektuálům. Jiný mýtus, „Německo zaplatí“ (tj. reparace), byl po první světové válce lokalizován ve francouzské společnosti.

K všeobecným mýtům patří i představa „někdejšího zlatého věku hojnosti“ anebo „velkého kouzelníka“ (vztahující se k některé dočasně úspěšné veřejné osobnosti, např. Schachta nebo Adenauera!); tyto mýty se pak stávají majetkem nejširších vrstev. Tak se stává většina lidí „laudatory temporis acti“ a přehlíží, že to byla i doba tuláků a žebráků, dlouhé pracovní doby bez dovolené a bez sociálního zabezpečení. Mnoho nevědeckých úsudků je rozšířeno o statistice, „třetí formě lži“, „kterou lze dokázat, co se chce“. K těmto názorům přispívá nemalo i tisk, který užívá statistik nesprávně.

Na rozdíl od osobního názoru, který se tvoří v omezeném okruhu, také na základě různých deformací poznávané skutečnosti, pod vlivem povahy informace (pravidelné a nepříznivé zprávy se šíří hůře než příznivé a výjimečné) a s ohledem na okolí, jehož názor je třeba brát v úvahu, kolektivní mínění — a tedy i přijímání mýtů — se utváří především působením skupiny, v níž člověk žije nebo pracuje, a jejích potřeb (jednoty, soudržnosti), a stejným způsobem se udržuje, mění nebo mizí. Sauvy na konkrétních případech ukazuje, jak se veřejné mínění pod vlivem událostí mění, aniž jsou lidé, kteří jsou nositeli určitých mylných názorů, ochotni přiznat své chyby (nutnost zpočátku zavrhané devalvace franku, maršnost války v Alžírsku, zpočátku považované za nutnou).

Z četných autorem vyvracených mýtů zaznamenáváme: názor, podle něhož mají být léky poskytovány občanstvu zdarma (občané je beztak musí nějakou formou, např. daní, zaplatit); nepříznivé hodnocení životní úrovně (v rozporu se statistikou); rozšířené mínění, že francouzská rodina nemůže platit vyšší nájemné, než platí, což brzdí stavební investice; důraz na kvalitu bytů (tento názor je pak činí málo dostupnými); mýtus možnosti omezení přírůstku obyvatelstva určitým „family planning“ či „birth control“; mýtus, že hospodářská — a nikoli kulturní

— úroveň rodiny má vliv na prospěch dětí ve škole; domněnka, že jenom těžký průmysl může být základem rozvoje ostatního hospodářství.

Sauvy, který nashromáždil na základě svých francouzských zkušeností hojný materiál, se pokouší o některé všeobecné závěry. U nejednoho mýtu se projevuje určitá rozpornost, určitý dvojitý postoj. Tak smlouva o vzájemné pomoci s ČSR z r. 1935 kontrastovala s budováním toliko obranné armády a s defenzivními plány pro případ války. Časté zdůrazňování nutnosti pomoci mladým lidem je v rozporu se zákonodárstvím pro ně nepříznivým. Morálka se často střetává s efektivností: francouzské odbory se v boji za vyšší mzdy zastavují na poloviční cestě v obavě, aby neohrozily náklady na školství, zdravotnictví anebo sociální péči. Sauvy také rozeznává optimismus (druh mýtu) aktivní (vedoucí r. 1914 k bitvě na Marňě) a pasivní (přehlíží nebezpečí v r. 1939), a pesimismus aktivní (kolaborace Lavalova) a pasivní (politika Pétainova po r. 1940).

Na otázku, zda je třeba mýty odsuzovat či pěstovat, autor odpovídá, že mají být odkázány do oblasti mimo definitivní vědecké poznatky. Některé mýty ovšem mohou mít vliv na lidský pokrok (např. Kolumbem šířená víra, že lze nalézt kratší cestu do Indie). Autor též uznává různé teorie „neuspořádaného rozvoje“ (Hirschman), za něž hospodářská politika spíše napravuje chyby, než aby směřovala k určitému cíli.

Úkolem vzdělanců je podílet se na potrání škodlivých mýtů. Francouzští intelektuálové dosud selhávali (např. ekonomové mj. pro neznalost faktů), v neposlední řadě též pro obtíže, s nimiž se musí utkávat každý bořitel mýtů („briseur de mythes“), působící veřejnosti bolestnou traumatizaci. Odpor proti těmto bojovníkům nepramení jenom z neznalosti, ale i z ohrožení určitých zájmů, podpíraných mýty. Sem patří i „mýtus auta“ (domněnka, že každá rodina musí mít auto): kdyby se Pařížané zřekli tohoto individuálního dopravního prostředku v městské dopravě a rozhodli se pro autobus, byla by tím dopravní kalamita francouzské metropole přes noc vyřízena.

Významné místo v tvorbě a vývoji mýtů přísluší hromadným sdělovacím prostředkům, jež se prohřešují mj. zamlčováním některých faktů. Proto Sauvy doporučuje zřízení autonomního útvaru, který by měl právo uvádět na pravou míru informace nepravdivé, nesprávné nebo neúplné. Zatím všichni, kdo mají tuto možnost, by jí měli využívat k správnému a pravdivému informování veřejnosti, před níž nemají být skrývány ani nepříznivé stránky nově zaváděných opatření. Zejména nesprávné informace — ne-li lži — v hospodářské oblasti, souvisící často s neznalostí, vedou ke značným škodám, poněvadž usnadňují opatření pro danou situaci nevhodná, ne-li škodlivá.

Studium mýtů je tak staré, jako sama sociologie. Vlastně již F. Bacon svým učením o idolech byl jeho předchůdcem. Sauvymu